

Schagen, 9 januari 2015

Aan de leden van de raadscommissie Samenlevingszaken van de gemeente Schagen

Geachte voorzitter, leden van de commissie,

Uw commissie beraadslaagt op 13 januari 2015 over de huishoudelijke hulp categorie 1 naar aanleiding van het voorstel van het college om de huishoudelijke hulp te hervormen. Het voorstel houdt onder meer in de huishoudelijke hulp categorie 1 af te bouwen tot een minimaal niveau. Wij begrijpen dat de gemeente moet bezuinigen op de huishoudelijke hulp, maar wij vinden de gekozen scenario niet goed genoeg. Verderop in deze brief komen wij met een scenario die veel klantvriendelijker is en maken wij opmerkingen over huishoudelijke hulp categorie 2 die het college buiten de discussie en besluitvorming houdt. Ten onrechte vinden wij.

Gerechtelijke uitspraak

Wij beginnen onze reactie met de uitspraak van de rechtbank Noord-Nederland van 9 december 2014. De uitspraak dat de betreffende gemeente niet zomaar de huishoudelijke hulp mag beëindigen is voor ons niet zo verrassend, we hadden dit wel verwacht, maar de motivering die de rechtbank tot die uitspraak heeft gebracht achten wij belangrijk genoeg om deze naar voren te halen.

De rechter heeft twee dingen gezegd. De gemeente heeft de gevolgen van de beëindiging van de huishoudelijke hulp niet onderzocht:

- a) voor de gezondheid en het welbevinden van de verzoeker en zijn echtgenote
- b) voor de kosten die gelet op de omvang van de huishoudelijke hulp niet zijn op te brengen door verzoeker en zijn echtgenote met hun inkomen.

De VNG heeft als reactie op de uitspraak van de rechtbank aangegeven dat het generiek intrekken van alle lopende beschikkingen zonder voorafgaand onderzoek naar de individuele situatie van de cliënten niet kan. Cliënten moeten de gelegenheid krijgen om met de gemeente in gesprek te gaan. De gemeente zal binnen de formatieve marges werkzame oplossingen moeten zoeken om tot een zorgvuldige afbouwprocedure te komen.

Uit het voorstel van het college is op te maken dat de gemeente niet van plan is de huishoudelijke hulp zonder een gesprek met de cliënten te beëindigen. Daar zijn wij blij mee. Maar de uitspraak van de rechtbank geeft ons wel aanleiding om op te merken dat aspecten als gezondheid en welbevinden van cliënten in de onderzoeksgesprekken met cliënten aan de orde moeten komen en moeten worden gewogen. Het is algemeen bekend dat met name ouderen kampen met gezondheidsproblemen die te maken hebben met de veroudering. Wij vragen ons af of medewerkers van de wijkteams die de gesprekken zullen voeren voldoende zijn geschoold om de gezondheid en welbevinden van cliënten adequaat te kunnen inschatten. Hiervoor is ook medische kennis nodig. Wij adviseren met klem dat een wijkverpleegkundige of een huisarts betrokken moet worden bij de onderzoeken die door de gemeente bij ouderen worden uitgevoerd. Hun advies mag niet ontbreken in de afweging om te komen tot vermindering of beëindiging van de huishoudelijke hulp.

Cliëntenondersteuning

Wmo-clieënten hebben recht op cliëntenondersteuning. Hierover wordt niets gezegd in het voorstel van het college. Wij vinden dat de gemeente moet zorgen voor de aanwezigheid van een deskundige onpartijdige vertrouwenspersoon bij het onderzoeksgesprek met de cliënt tenzij de cliënt nadrukkelijk afstand doet van dit recht.

Structureren en organiseren van de huishouding

Het college noemt in zijn voorstel tot hervorming van de huishoudelijke hulp over 750 cliënten met huishoudelijke hulp categorie 1. Wij schatten in dat meer dan de helft van dit aantal ouderen zijn. Hiervan is een deel ouder dan 80 jaar. Het college maakt onderscheid tussen categorie 1 (schoonmaken) en categorie 2 (schoonmaken en begeleiding). Dit laatste betreft cliënten die niet in staat zijn zelfstandig een huishouding te voeren. Wij wijzen erop dat in de praktijk blijkt dat dit onderscheid erg diffuus is. Wij weten van verhalen van huishoudelijke hulpen van ouderen die vallen onder categorie 1 dat zij sokken aantreffen in koelkasten, onderbroeken in krantenbakken en dat zij hen moeten helpen bij het invullen van de dagelijkse menulijst. Dit betekent dat ook in deze categorie sprake is van enige vorm van begeleiding. Of anders gezegd: de huishoudelijke hulpen in categorie 1 doen meer dan poetsen.

Het kan toch niet zo zijn dat deze ouderen zonder enige vorm van begeleiding komen te zitten. Het college wil de huishoudelijke hulp categorie 2 buiten de discussie houden, maar volgens ons kan dit niet omdat er sprake is van een overlap. Het college moet duidelijk definiëren wat het verstaat onder eigen regie voeren en wanneer dit begint op te houden. Bij welke gradatie van regieverlies komt een oudere in categorie 2 terecht.

Vaak horen we de gemeente zeggen dat het altijd om maatwerk gaat. Maar dit is nu ook zo. Elke indicatiestelling gaat uit van de individuele situatie.

Dit neemt niet weg dat een instantie als het CIZ werkt met criteria teneinde beslissingen te kunnen onderbouwen. Wij zijn er van overtuigd dat er ouderen zijn die nu vallen in categorie 1, maar thuishoren in categorie 2. Wij hoeven maar te wijzen op zelfstandig wonende alleenstaande ouderen die dementieklachten ontwikkelen. Zij hebben in toenemende mate begeleiding nodig. Wij vinden dat het college volstrekte duidelijkheid moet scheppen over deze kwestie.

Gesprekken

Het college geeft aan met alle cliënten een gesprek te voeren waarvan de uitkomst bijna altijd betekent dat de cliënt zes maanden de tijd krijgt om de huishoudelijke hulp zelf te regelen en te betalen. De gerechtelijke uitspraak van de rechtbank Noord-Nederland maakt duidelijk dat het gesprek en het onderzoek degelijk en grondig moet worden uitgevoerd. Overigens vinden wij dat de gemeente indicaties die doorlopen in 2015 bij cliënten niet ter discussie mag stellen. Dit maakt het gevoel van onzekerheid bij hen groter.

Nagegaan moet worden of in de persoonlijke omstandigheden van de cliënt een dusdanige verandering is gekomen dat de huishoudelijke hulp in omvang kan veranderen. Wij delen het optimisme van het college niet dat de inwoners van Schagen voldoende zelfredzaam is om de hulp zelf te regelen. We hoeven toch niet uit te wijden over de positie van onze ouderen. Velen zijn vitaal en mankeren niets. Maar bij het klimmen der jaren komen de gebreken. We worden weliswaar met z'n allen ouder, maar niet gezond ouder. Er zijn ouderen die vanwege hun leeftijd veranderingen in hun leven niet goed kunnen bijbenen en in de war raken. Wij kennen de uitspraak bij twijfel niet inhalen. Wij vinden dat deze lijn ook gekozen moet worden voor ouderen voor wie veranderingen nadelig uitpakken voor hun welbevinden. Dan is het beter de situatie zo te laten. We moeten voorkomen dat ouderen opgenomen worden in een instelling.

Overgangstijd

Het college meent 1 maart klaar te zijn met de gesprekken en dat er een overgangperiode geldt van 6 maanden. Wij wijzen erop dat die periode veel te kort is. Wij mogen aannemen dat er cliënten zullen zijn die in bezwaar komen tegen beslissingen van de gemeente. De afhandeling van de bezwaarschriften zal de nodige tijd kosten. Het college gaat er wellicht vanuit dat een bezwaarschrift geen opschortende werking heeft. We mogen toch hopen dat het college deze weg niet opgaat omdat anders cliënten de gang moeten maken naar de voorzieningenrechter. Wij dringen aan op een overgangperiode tot 1 januari 2016.

Dilemma's en scenario's

Het college gaat in haar brief een aantal dilemma's langs en noemt daarbij de voor- en nadelen die de dilemma's met zich meebrengen. Het college komt tot conclusie dat de huishoudelijke hulp als gemeentelijke voorziening kan worden opgeheven.

Ze baseert zich op de veronderstelling dat de inwoners van Schagen zelfredzaam zijn en zelf afspraken kunnen maken met wie ze willen. Het college maakt echter ook duidelijk dat de zorginstellingen weinig belangstelling hebben voor de 'vogelvrij' verklaarde cliënten en rekenen een tarief per uur dat voor menig een niet is op te brengen.

Beëindiging van de hulp betekent in het voorstel van het college dat ouderen die nu vanuit de Wmo recht hebben op huishoudelijke hulp, straks geen enkel recht meer hebben op deze hulp en dat de zorginstellingen niet met een aanvaardbare oplossing zijn gekomen. Zij staan letterlijk met lege handen op straat en zijn aangewezen op particuliere hulp. Op dit moment zijn er volgens ons in onze gemeente onvoldoende mogelijkheden voor het krijgen van particuliere hulp. Dit betekent dat veel kwetsbare ouderen in een keer met minder of helemaal zonder hulp komen te zitten. Dit is in menselijk oogpunt niet acceptabel.

Wij hebben een ander voorstel. In ons voorstel wordt huishoudelijke hulp een collectieve voorziening waarbij het recht op hulp individueel bepaald blijft waarbij het recht op huishoudelijke hulp wordt gemaximaliseerd op een bepaald aantal per week, afhankelijk van het door de gemeenteraad beschikbaar gesteld budget. Wij denken aan 1,5 – 2,5 uur per week. Indien mensen het aantal uren onvoldoende vinden kunnen zij meer uren huishoudelijke hulp zelf regelen en betalen. Dit zou via dezelfde aanbieder c.q. huishoudelijke hulp geregeld kunnen worden. Als er sprake is van ernstige medische problemen en meer hulp nodig is, dan wordt een maatwerkvoorziening toegekend. Het voordeel van deze variant is dat wij denken dat ons voorstel meer kans maakt bij de rechter dan het voorstel van het college dat in feite neerkomt op het nagenoeg geheel stopzetten van de huishoudelijke hulp per 1 september en dit betekent dat de gesprekken met de cliënten niets om het lijf hebben. Ander voordeel van ons voorstel is dat inwoners en aanbieders de tijd krijgen om uiteindelijk toe te groeien naar een situatie waarbij inwoners op de private markt zelf hun hulp regelen.

Nieuwe cliënten

Wij vinden van belang dat nieuwe hulpvragers goed worden geïnformeerd over de mogelijkheden tot het verkrijgen van huishoudelijke hulp. Een enkele verwijzing naar de markt om het daar te proberen vinden wij onvoldoende.

De gemeente mag de hulpvragers niet wegsturen. De gemeente heeft altijd een zorgplicht jegens haar inwoners. Zij moeten in kennis worden gesteld hoe zij een aanvraag kunnen indienen bij de gemeente en om een onderzoek kunnen vragen dat moet leiden tot een bezwaarvatbare beschikking. Ook deze hulpvragers mogen rekenen op cliëntenondersteuning. En is het van belang de mening te horen van een wijkverpleegkundige en/of huisarts over de gezondheidsconditie van de cliënt. Tijdige hulp kan zorgen dat een opname kan worden uitgesteld. Voor de buitenwacht is volstrekt onduidelijk wanneer een cliënt in aanmerking kan komen voor de maatvoorziening Huishoudelijke Hulp categorie 2. Of anders gezegd: wanneer valt iemand onder deze categorie en wanneer niet. Wanneer spreek je nog van een eigen regie voeren en wanneer niet meer en in welk stadium de maatwerkvoorziening in zicht komt. Wij vinden dat de criteria openbaar moeten zijn zodat iedereen weet waaraan hij of zij toe is.

Betaalbaarheid

Uit het voorstel van het college maken wij op dat het college bijzondere bijstand wil inzetten om de huishoudelijke zorg voor mensen met een laag inkomen betaalbaar te maken.

Wij vinden dit geen goede zaak om de volgende redenen:

- a) de gang naar de sociale dienst werpt voor veel mensen een hoge drempel op en blijven thuis.
- b) vooral ouderen zien de gang naar de sociale dienst niet zitten omdat ze het voelen als 'de hand moeten ophouden' en vragen de tegemoetkoming niet aan.
- c) het aanvragen gaat gepaard met veel administratieve rompslomp waar velen tegenop zien.
- d) het is niet goed uit te leggen dat een buurman die flink de bloemetjes heeft buiten gezet in aanmerking komt voor de tegemoetkoming van de gemeente en zijn spaarzame even hulpbehoevende buurvrouw wordt afgewezen.

Wij vinden het collegevoorstel veel te omslachtig en hierdoor te bureaucratisch. Ouderen hebben in het algemeen er een hekel aan om een hele hebben en houden op tafel te moeten leggen en besluiten daarom geen hulp in huis te nemen terwijl hun situatie dit noodzakelijk maakt. Wat dreigt is onderconsumptie van zorg met alle gevolgen van dien.

Wij vinden het geen goede zaak dat de sociale dienst een toelagefabriek wordt. Dit brengt veel gedoe met zich en extra uitvoeringskosten. Eigenlijk moet het beleid andersom zijn, veel beroep op de bijzondere bijstand moet de gemeente zien te voorkomen.

De gemeente ontvangt van het rijk extra middelen voor de huishoudelijke hulp. Het gaat om een bedrag van drie ton. De toelage is door het Rijk toegezegd voor de jaren 2015 en 2016. Gemeenten mogen ervan uitgaan dat de toelage ook na 2016 beschikbaar blijft. De toelage

dient namelijk de werkgelegenheid. Wij vinden het een veel beter plan om de toelage in te zetten om de huishoudelijke hulp, zover deze is geïndiceerd, betaalbaar te maken zodat minder mensen bijzondere bijstand hoeven aan te vragen. Van de zorgaanbieders mag ook een gebaar worden gevraagd door wat af te doen van het tarief als tegenprestatie voor de toelage. Zij hoeven namelijk minder medewerkers te ontslaan. Doen ze niet mee dan verliezen ze klandizie en gaan cliënten elders shoppen. De toelage is ook goed voor de werkgelegenheid omdat meer mensen de huishoudelijke hulp in huis kunnen halen die anders buiten de boot vallen.

Dienstencheque

Ten slotte willen wij nog iets opmerken over de dienstencheques die furore maken in verschillende gemeenten in Nederland.

- a) Het verweer in het collegevoorstel tegen dienstencheques is zwaar overtrokken en niet accuraat. Met de bureaucratie valt het reuze mee. Er bestaan interactieve systemen die heel werk uit handen nemen.
- b) Kijk maar eens hoe gemeenten in Twente dit doen. Ook gaan in de regio rond Eindhoven achttien gemeenten en tien grote zorgaanbieders werken met dienstencheques. Daardoor kunnen daar ongeveer vierhonderd huishoudelijke hulpen hun baan behouden.
- c) Het is vooral ook een probaat middel tegen zwart werken en is goed voor de 'witte' In verschillende delen van het land wordt de dienstencheque gelanceerd.

Kortom, er zijn in het land veel *good practices* waar Schagen haar voordeel mee kan doen. Het ministerie van VWS, VNG en Actiz adviseren gemeenten om met de dienstencheque aan de slag te gaan.

Wij vinden dat het college met een beter verhaal moet komen en dat het pas na een goed onderzoek tot een goed oordeel kan komen over de voor- en nadelen van dienstencheques in andere gemeenten.

Wij hopen met onze brief een bijdrage te hebben geleverd aan uw meningsvorming aangaande het voorstel van het college om de huishoudelijke hulp te hervormen op een manier die veel klantvriendelijker is, dat gelet op de recente uitspraak van de rechtbank Noord-Nederland rekening houdt met de persoonlijke omstandigheden van de cliënt, in hoeverre beëindiging van de huishoudelijke hulp nadelige gevolgen schept voor de gezondheid en welbevinden van de cliënt.

Hoogachtend,
Eugeen Hoekstra
voorzitter Stichting SBOS

Leen van der Donk
secretaris Stichting SBOS